

Kommissorium for mastergruppe for styrkede pædagogiske læreplaner i dagtilbud

1. Baggrund

De første år i et barns liv har stor indflydelse for barnets videre livsforløb.

I Danmark går stort set alle børn mellem 1-5 år i enten daginstitution eller dagpleje. Forældre har størst betydning for børns trivsel og læring, men dagtilbuddet er i høj grad også med til at præge og udvikle børn fra en tidlig alder. Forskning viser, dagtilbud af høj kvalitet gør en stor forskel for børnenes liv både her og nu og langt ind i børnenes voksenliv, og særligt for udsatte børn kan dagtilbud af høj kvalitet have stor betydning.

Kvalitet indeholder et samspil mellem mange faktorer, men overordnet kan det bestå af en række strukturelle parametre (normering, personalets uddannelse, børnegruppernes størrelse, fysiske rammer mv.) og en række proceselementer (børnenes samspil med pædagoger og andre børn, hverdagens rytme og stimulerende læringsmiljøer mv.). Disse forhold har betydning for dagtilbuddenes kvalitet og dermed for børnenes muligheder for at udvikle sig og lære.

Læreplaner kan i sig selv ikke understøtte børns udvikling og læring, men de kan kvalificere sammenhænge mellem struktur og proces og disse forholds betydning for børnene. Hvis dagtilbud vil arbejde med fx børns sociale kompetencer, kan der formuleres forventninger til, at børn deltager i fællesskaber og udsætter egne behov. De voksne kan understøtte skabelsen af venskaber og relationer, og rammerne kan fx være fælles oplevelser på ture. Det kan også kvalificere, hvordan forløbene evalueres.

Læring i dagtilbud sker gennem aktiviteter, leg, rutinesituationer og relationer til andre voksne og børn, og er med til at skabe de bedste betingelser for, at barnet klarer sig godt i livet – både nu, i skolen og videre frem. Det er det pædagogiske personale og ledelse, der med deres pædagogiske faglighed, engagement og dygtighed skal sørge for at skabe gode læringsmiljøer for børnene, så de støtter børnene i at lære, mens de leger.

Reglerne om de pædagogiske læreplaner

Lovkravet om udarbejdelse af pædagogiske læreplaner i dagtilbud blev indført i 2004 og har fejret 10 års jubilæum. Arbejdet med pædagogiske læreplaner i dagtilbud udgør dermed allerede en vigtig ramme for arbejdet med børnenes læring og udvikling af kompetencer.

Det fremgår af dagtilbudsloven, at alle daginstitutioner og dagplejen skal udarbejde en skriftlig pædagogisk læreplan, hvor dagtilbuddene lokalt opstiller læringsmål for børns læring inden for seks centralt fastsatte temaer, som er følgende:

- Alsidig personlig udvikling
- Sociale kompetencer
- Sproglig udvikling
- Krop og bevægelse
- Naturen og naturfænomener

- Kulturelle udtryksformer og værdier

De lokalt fastsatte læringsmål skal opstilles inden for aldersgrupperne 0-2-årige og 3-5-årige børn. Derudover skal læreplanen beskrive, hvilke relevante pædagogiske metoder og aktiviteter der iværksættes for at nå målene, samt hvordan læreplanen evalueres. Kommunalbestyrelsen skal godkende den pædagogiske læreplan og mindst hvert andet år drøfte evalueringerne, herunder drøfte, hvorvidt de giver anledning til handling fra kommunalbestyrelsens side.

Evalueringer af de pædagogiske læreplaner

Reglerne om de pædagogiske læreplaner er blevet evalueret¹ af flere omgange. Disse har vist, at de pædagogiske læreplaner er et anerkendt pædagogisk redskab, som har sat fokus på børns læring i dagtilbud. De pædagogiske læreplaner har bred opbakning blandt ledere og pædagogisk personale og har styrket og synliggjort den pædagogiske faglighed, ligesom læreplanerne har medvirket til, at det pædagogiske personale har fået et fælles sprog. Der er derfor et rigtig godt udgangspunkt at stå på og bygge videre på.

Det er afgørende, at læreplaner kan bruges i den daglige pædagogiske praksis af det pædagogiske personale. En af de grundlæggende tanker bag den pædagogiske læreplan er, at hvert barn er medskabere af sin egen læring – en læring, som personalet skal støtte, guide og udfordre, hvad enten der er tale om planlagte aktiviteter eller spontant opståede situationer. Det er hensigten med de pædagogiske læreplaner, at legen og en legende tilgang er udgangspunktet for de læringsprocesser, som barnet indgår i. De skal ideelt skabe samspil mellem planlagte retninger og børns naturlige, opsøgende og legende tilgange.

Ifølge evalueringerne af læreplanerne peges der i den henseende på nogle udfordringer.. Evalueringer² viser, at:

- De lokalt opsatte mål for børns læring kan være vanskelige for personalet at udarbejde, og målene er ofte aktivitetsmål og ikke læringsmål. Det betyder, at der ikke kan evalueres på samspillet mellem aktiviteterne og børnenes læring.
- Det er en udbredt opfattelse blandt det pædagogiske personale, at den pædagogiske læreplan ikke udgør rammen for arbejdet med udsatte børns læring.
- Mange steder bliver der ikke systematisk evalueret på børnenes læring, hvilket igen betyder, at der ikke opnås viden om, hvordan den pædagogiske praksis kan udvikles eller ændres, så børnene trives, udvikles og lærer mest muligt.
- Der arbejdes ikke alle steder lige meget med alle de seks temaer.

¹ 'Evaluering af loven om pædagogiske læreplaner', udarbejdet af et konsortium bestående af NIRAS Konsulenterne A/S, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut og Udviklingsforum I/S. EVA, 2008.

² 'Læreplaner i praksis. Daginstitutionernes arbejde med pædagogiske læreplaner', EVA, 2012.

'Natur og Naturfænomener i dagtilbud', EVA, 2015

² 'Evaluering af loven om pædagogiske læreplaner', udarbejdet af et konsortium bestående af NIRAS Konsulenterne A/S, Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut og Udviklingsforum I/S. EVA, 2008.

'Læreplaner i praksis. Daginstitutionernes arbejde med pædagogiske læreplaner', EVA, 2012.

'Natur og Naturfænomener i dagtilbud', EVA, 2015

Kvalitetsforum for Dagtilbud

Derudover har status på læreplanerne samt udvikling af dem også været drøftet i Kvalitetsforum for Dagtilbud, som minister for børn, undervisning og ligestilling Ellen Trane Nørby har nedsat. Det består af de primære interessenter på dagtilbudsområdet.

I forummet blev det bl.a. påpeget, at læreplanerne var et godt og anvendt redskab, men at hvert enkelt dagtilbud bruger mange ressourcer på at formulere læringssyn, læringsmål mv. Mange dagtilbud finder det også vanskeligt at formulere læringsmål, der kan kvalificere sammenhænge mellem struktur og proces.

Såfremt læreplanerne skal justeres, påpegede flere i forummet, at det vil det være hensigtsmæssigt, at man i fællesskab formulerer nogle overordnede retninger for læreplanerne. Forummet pegede på, at læreplaner ikke kun skal indeholde temaer og læringsmål, men også en vision for dagtilbud, herunder læringssyn mv. Der var generel enighed om at læreplanerne primært var et redskab for det pædagogiske personale og ledelse, men også et kommunikationsredskab ift. forældre og forvaltningen.

Det blev nævnt, at det var vigtigt, at der fortsat er tale om et bredt læringssyn, som det bl.a. kommer til udtryk i de seks sidestillede læreplanstemaer. Det blev nævnt, at man kunne overveje få overordnede mål for området i stedet for læreplanstemaer. Flere fremhævede, at de nuværende læreplanstemaer gav god mening, idet de repræsenterer et bredt læringssyn, men at de trænger til en gennemgang for at se, om de er tilstrækkelige nutidige og er understøttende i forhold til fx livsduelighed, nysgerrighed, digitale kompetencer samt sikre en god overgang til skolen.

Forummet pegede på den særskilte udfordring med udsatte børn, og at arbejdet med læring i forhold til udsatte børn derfor skulle forbedres i styrkede læreplaner. Endelig blev det nævnt, at læreplanerne, herunder læringsmål, primært skal være et redskab til det pædagogiske personale og ledelse, men at de også gerne må bidrage til at styrke kommunikationen med bl.a. forældre. Læreplanerne og pædagogiske læringsmål skal give en fælles og tydelig retning samt et fagligt råderum for det pædagogiske personale og ledelsen i dagtilbud

Minister for børn, undervisning og ligestilling Ellen Trane Nørby har på den baggrund besluttet at igangsætte et udviklingsarbejde, der skal føre til en revision af læreplanerne.

2. Formål

Styrkede læreplaner er et redskab for det pædagogiske personale til skabe gode læringsmiljøer, så børn lærer, trives og udvikler sig som livsduelige mennesker.

De styrkede læreplaner skal konkret bidrage til en fælles forståelse af visionen for dagtilbud, herunder læringssyn, pædagogiske læringsmål for børns læring i dagtilbud samt understøtte evalueringskulturen i dagtilbuddene.

Herudover skal arbejdet med styrkede læreplaner medvirke til at understøtte dialogen med forældrene om børns læring samt understøtte gode overgange fra dagtilbud til børnehaveklasse.

3. Organisering

Der nedsættes en mastergruppe, der skal levere opgaven beskrevet i afsnit 4.

Formandskabet for mastergruppen består af hhv. Arne Eggert, afdelingschef i AUD, MBUL, og Andreas Rasch-Christensen, forsknings- og udviklingschef på VIAUC (arbejdende formand).

Herudover indgår følgende i mastergruppen:

- Anne Kjær Olsen, områdechef for dagtilbudsområdet i EVA.
- Medlemmer udpeget af medlemmerne af Kvalitetsforum for Dagtilbud.

Sekretariat for mastergruppen placeret i Kontoret for Dagtilbud.

4. Leverance

4.1. Samlet forslag til ramme for styrkede læreplaner

Mastergruppen skal aflevere et forslag til styrkede læreplaner, der indeholder følgende elementer (elementerne er uddybet i de efterfølgende afsnit):

- a) Værdigrundlag
- b) Overordnede pædagogiske principper (samspil mellem barn, børnegrupper, personale og pædagogiske læringsmål) og væsentlige begreber i forståelsen af dagtilbud, herunder omsorg, læring, leg, dannelse og udvikling
- c) Forslag til mangfoldige og aktive læringsmiljøer
- d) Læreplanstemaer, herunder skal mastergruppen overveje om det er de rigtige temaer og hvordan de evt. skal opdateres (ramme til arbejdsgruppe)
- e) Pædagogiske læringsmål, der fremmer børns livsduelighed, herunder overvejelse om hvilket niveau målene retter sig mod (ramme til arbejdsgruppe)
- f) Forslag til anvendelse ift. evaluering og opfølgning samt dialog med forældre

Rammen ift. læreplanstemaer og pædagogiske læringsmål (d og e) vil danne udgangspunkt for arbejdet i et antal arbejdsgrupper. Antal og indhold for arbejdsgrupper defineres nærmere, når mastergruppes forslag foreligger.

4.2. Værdigrundlag, overordnede pædagogiske principper og væsentlige begreber

Værdigrundlaget kan bestå af betragtninger om kerneværdier og pædagogikker, som der arbejdes ud fra i danske dagtilbud. Ligeledes kan det omhandle generelle overvejelser om positive tilgange til børn og forældre.

De overordnede pædagogiske principper kan bidrage til at beskrive, hvordan læreplaner kan kvalificere samspil mellem de pædagogiske aktiviteter, hverdagsrutiner, de voksne, børnene og de fysiske rammer. Læreplaner beskriver et pædagogisk fagligt indhold, men det skal altid ses i relation til interaktioner mellem børn og voksne i et dynamisk læringsmiljø.

De centrale begreber kan beskrives i deres bredde og med fokus på det unikke i de danske dagtilbud. Mange af begreberne kan således beskrives i en sammenhæng. Læring har legen som omdrejningspunkt, og det er en udvikling, hvor børnene selv er aktører. Den selvorganiserede fri leg er i den henseende

også et dynamisk læringsmiljø. Tilsvarende kan de andre centrale begreber beskrives selvstændigt og i et samspil.

4.3 Forslag til ramme for læreplanstemaer og pædagogiske læringsmål

Mastergruppen får til opgave at udarbejde en overordnet ramme for styrkede læreplanstemaer, herunder skal gruppen overveje, hvorvidt de er de rigtige temaer, om læreplanstemaerne favner de nutidige udfordringer, om temaerne er klare og tydelige nok, om de skal foldes mere ud end de nuværende få sætninger. Det er vigtigt, at der er en vis bredde i læreplanstemaerne, samt at det sikres, at de ikke beskrives for opdelte, idet flere temaer ofte vil være til stede samtidig. Det er også væsentligt, at elementer såsom digitale kompetencer, livsduelighed, lære at lære, nysgerrighed, kreativitet og innovative kompetencer medtænkes enten som indeholdt i nuværende temaer eller som tværgående elementer, uden at det resulterer i for mange nye opdelinger. Derudover skal der være en opmærksomhed på, at temaerne skal støtte overgangen til skolen.

Mastergruppen skal også give forslag til ramme for pædagogiske læringsmål for aldersgrupperne henholdsvis 0-2-årige og 3-5-årige børn – samme aldersopdeling som i læreplanerne i dag. Denne opdeling matcher den mest almindelige opdeling i vuggestue/dagpleje og daginstitution. Børnefællesskabet skal være udgangspunktet for formulering af læringsmålene, og mastergruppen skal lave en vurdering af, hvilke niveauer læringsmålene mest hensigtsmæssigt kan beskrives på. De pædagogiske læringsmål skal være iagttagelige, forståelige, give fælles udgangspunkt for læringsmiljøer og evalueringer. Læringsmålene skal formuleres, således at pædagogerne sikres et fagligt råderum, båret af pædagogisk begrundet valg af metode og praksisnære vurderingsredskaber, som fremmer en faglig refleksion over læringsmiljøet, så børnenes udvikling sikres bedst muligt.

Rammen skal danne udgangspunkt for udarbejdelse af forslag til udfoldelse læreplanstemaer og pædagogiske læringsmål, som udarbejdes af arbejdsgrupperne.

4.4 Forslag til hvordan de styrkede læreplaner kan indgå i evalueringspraksisser samt dialog med forældre

Evalueringspraksisser skal her forstås i bred forstand. Observationer, samtale, børnenes produkter eller andet, der giver mening i den lokale kontekst. Evalueringer kan skabe blivende forhold fra den daglige pædagogiske praksis, der kan drøftes blandt det pædagogiske personale. Det kan kvalificere drøftelser i teams eller med lederne omkring udvikling af den pædagogiske praksis. En bred og anvendelsesorienterede evalueringspraksis kan også styrke samtaler med forældrene, fordi de vil kunne se eller opleve sekvenser fra den pædagogiske dagligdag. Den evalueringspraksis, der fremmer børns udvikling og læring, skabes tæt på børnene af det pædagogiske personale og lederne.

4.5. Anbefalinger til implementering af de nye pædagogiske læreplaner

Mastergruppe skal endvidere komme med anbefalinger til, hvordan implementeringen af de styrkede pædagogiske læreplaner bedst muligt understøttes i dagtilbud, kommuner og på de pædagogiske uddannelser.

Anbefalingerne kan endvidere omhandle forslag til implementeringen af de styrkede læreplaner, herunder fx inspirationsforløb mv., brugen af de kommende praksiskonsulenter på dagtilbudsområdet, netværk og partnerskaber kan understøtte implementering mv.

5. Tidsplan

Mastergruppens arbejde igangsættes primo marts 2016. Der forventes 3-4 møder. Mastergruppen afleverer forslag til ramme for styrkede læreplaner til minister for børn, undervisning og ligestilling medio maj måned. Forslaget sendes i høring i Kvalitetsforum i Dagtilbud eller drøftes på møde i forummet.

Herefter nedsættes et antal arbejdsgrupper, der udfolder de enkelte læreplanstemaer og pædagogiske læringsmål.

Det er endvidere hensigten, at der skal ske en bredere inddragelse af sektoren parallelt med denne proces.